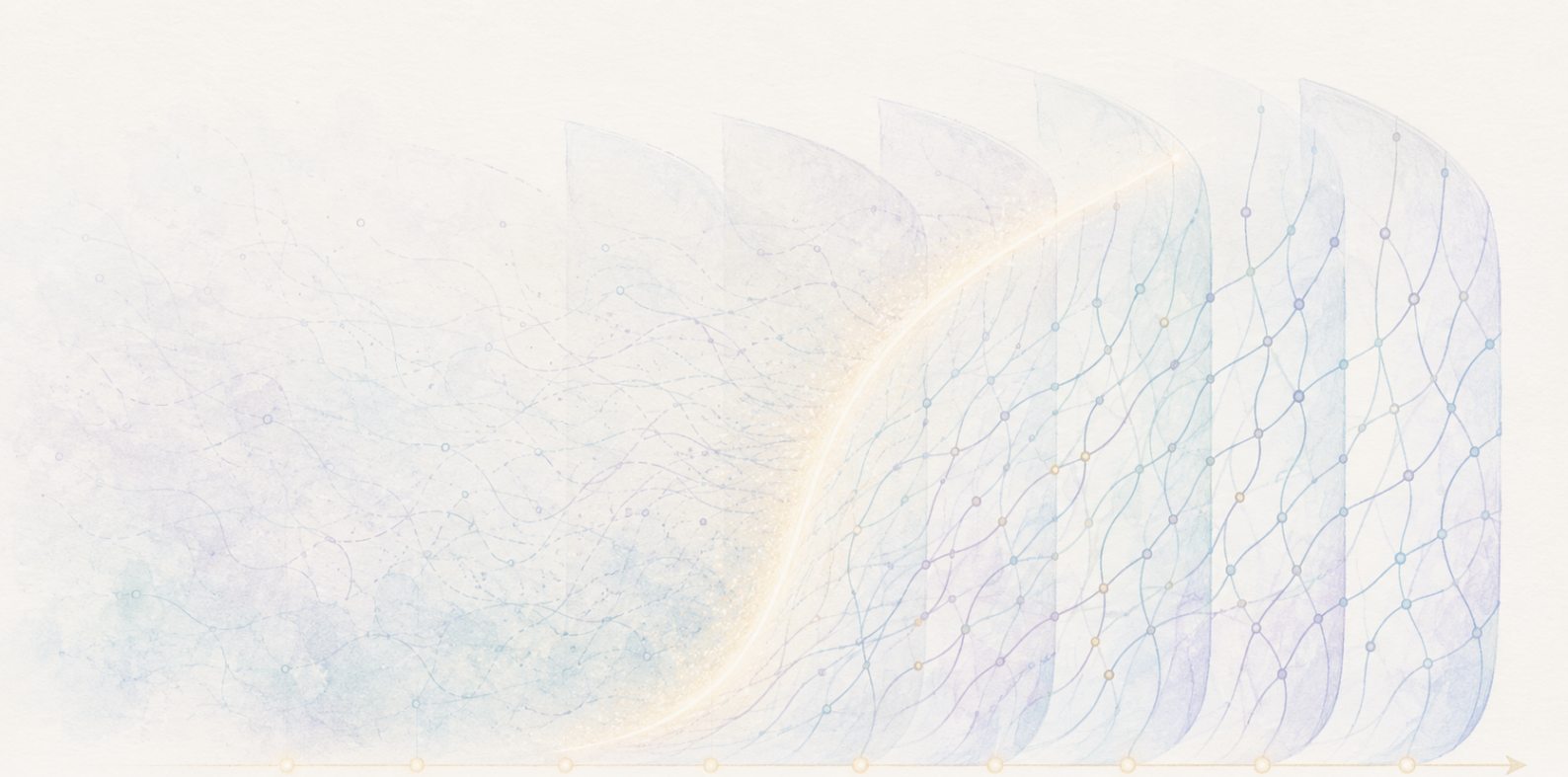

The CLEAN PAPER

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Pätrozmerný klasický model sa pokúša obnoviť kvantové správanie bez kvantovania gravitácie

Článok v Scientific Reports navrhuje rámec 4D + tau, v ktorom sa bežný časopriestor vyvíja podľa dodatočného parametra. V simuláciách a modelových výpočtoch obnovuje Newtonovu gravitáciu v rovnováhe, smeruje k základnej štruktúre všeobecnej relativity a reprodukuje korelácie typu EPR aj interferenciu podobnú dvojštrbinovému experimentu prostredníctvom dynamiky svetočiar. Ide o provokatívnu teoretickú konštrukciu, nie experimentálny dôkaz, že kvantová gravitácia je vyriešená alebo že štandardná kvantová mechanika je nesprávna.

Written by Matteo · Cross-checked by Vera Rubin · Edited by Michele Renda · Figures by Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: A five-dimensional classical framework for gravitational and quantum phenomena, Filip Strubbe, Scientific Reports 16, Article 2965 (2026) · DOI: 10.1038/s41598-025-32860-8

Klasická cesta ku kvantovej gravitácii je odvážne tvrdenie. Toto je zatiaľ model.

Väčšina pokusov spojiť kvantovú mechaniku s gravitáciou sa začína snahou kvantovať gravitáciu. Nový článok Filipa Strubbeho v Scientific Reports skúša opačný smer: zachovať klasické základy, pridať ďalší evolučný parameter a zistiť, či sa známe gravitačné javy a niektoré kvantové efekty môžu vynoriť z tejto širšej klasickej dynamiky.

Je to provokatívny krok. A jeho význam sa zároveň dá ľahko zveličovať.

Práca nerieši kvantovú gravitáciu. Neukazuje, že kvantová mechanika je nesprávna. Nevyvracia Bellovu vetu ani nedokazuje, že vesmír je v skutočnosti jednoduchý hodinový stroj. Ponúka navrhovaný päťrozmerný klasický rámec, ktorý v modeloch dokáže reprodukovat vybrané gravitačné a kvantovo pôsobiace správanie a ktorý prináša niektoré predpovede odlišné od štandardnej kvantovej teórie.

Užitočná otázka neznie „porazila klasická fyzika kvantovú fyziku?“ Neporazila. Užitočnejšia je užšia otázka: čo by klasická teória musela pridať alebo čoho by sa musela vzdať, aby napodobnila niektoré javy, ktoré štandardná štvorrozmerná klasická fyzika napodobniť nedokáže?

V tejto práci nie je pridaným prvkom piaty priestorový rozmer. Je ním dodatočný parameter nazývaný tau, podľa ktorého sa vyvíja bežný štvorrozmerný časopriestor.

Dodatočný čas, ktorý nie je obyčajným časom

Rámec začína bežným štvorrozmerným časopriestorom: jednou časovou a tromi priestorovými súradnicami. Potom pridáva vonkajší evolučný parameter tau. Súradnicový čas označuje udalosti vo vnútri časopriestoru. Tau určuje, ako sa celá konfigurácia časopriestoru uvoľňuje smerom k rovnováhe.

Toto rozlíšenie je chrbticou návrhu. Práca nazýva usporiadanie rámcom 4D + tau. Formálne je päťrozmerné, ale autor starostlivo vysvetľuje, čo to znamená: obvyklú štvorrozmernú metriku časopriestoru nenahrádza žiadna päťrozmerná metrika. Tau je namiesto toho parameter poháňajúci dynamiku štvorrozmernej geometrie a svetočiar častíc v nej.

Obraz je zámerne nezvyčajný. Základnými objektmi nie sú vlnové funkcie. Sú nimi svetočiary: dráhy časopriestorom, ktoré sa môžu meniť s tau. Článok si predstavuje časopriestor ako postupne „kryštalizujúci“ pozdĺž časového rozmeru. Za kryštalizačným frontom sa konfigurácie uvoľnili do stabilných výsledkov; pred ním budúcnosť ešte nie je usporiadaná rovnakým spôsobom.

Pozorovateľ vo vnútri systému má prístup iba k výsledkom, ktoré už dosiahli rovnováhu. Tau priamo nevidí. Z postupnosti vykryštalizovaných výsledkov si rekonštruuje obyčajnú štvorrozmernú históriu.

Takto sa práca snaží získať dve veci naraz: určitú klasickú dynamiku v pozadí a z pohľadu vnútri systému zdanie obyčajného času, výsledkov merania a kvantového správania.

Najprv gravitácia: Newton, potom časti Einsteina

Gravitačná časť práce začína v limite slabej gravitácie. Autor zapisuje relaxačnú rovnicu gravitačného potenciálu. Keď systém vzhľadom na tau dosiahne rovnováhu, rovnica prejde na bežnú Newtonovu Poissonovu rovnicu gravitácie.

Aj svetočiary dostávajú vlastné relaxačné pravidlo. V rovnováhe sú vedené k dráham očakávaným z Newtonovej gravitácie. Numerické príklady sú zámerne jednoduché: napríklad statická hmotnosť a sústava dvoch hmôt, ktoré sa uvoľňujú smerom k Newtonovmu časopriestoru.

Autor následne rozširuje rovnakú myšlienku smerom k všeobecnej relativite. Namiesto relaxácie iba Newtonovho potenciálu sa uvoľňuje samotná metrika časopriestoru. V rovnováhe sa svetočiary stávajú **geodetikami**: dráhami voľne padajúcich telies, na ktoré nepôsobí iná sila než gravitácia, teda zakrivenými časopriestorovými obdoby priamok. Geometria má obnoviť základné vlastnosti všeobecnej relativity.

Výhrada je podstatná. Práca neposkytuje úplné odvodenie všetkých silnopolových predpovedí všeobecnej relativity. Silné polia, singularity, gravitačný červený posun, gravitačné vlny a bohatšie správanie svetočiar výslovne ponecháva na budúci výskum. Tvrdí, že rámec dokáže v slabom limite obnoviť Newtonovu gravitáciu a v hladšom usporiadaní základnú štruktúru všeobecnej relativity, nie že nahradil celý experimentálne overený aparát Einsteinovej gravitácie.

Krok pri Bellovom teste: zmeniť predpoklad o časopriestore

Najťažšou časťou každého klasického opisu kvantovej mechaniky je nelokalita.

Bellova veta hovorí, že pri štandardných predpokladoch nedokáže žiadny lokálny model so skrytými premennými reprodukovat všetky kvantové korelácie. Experimenty opakovane porušili Bellove nerovnosti. Preto bežné štvorrozmerné klasické obrazy zlyhávajú.

Bellove nerovnosti jednoduchými slovami

Predstavte si, že dve častice opustia spoločný zdroj a nesú skryté listy s pokynmi. Ďaleko od seba si Alice a Bob nezávisle zvolia, ako svoje častice zmerajú. Ak každý výsledok určuje miestny list pokynov, žiadna strana nemôže byť ovplyvnená voľbou druhej a nastavenia sú od týchto pokynov štatisticky nezávislé, Bellove nerovnosti stanovujú hornú hranicu sily korelácií medzi výsledkami. Skutočné experimenty túto hranicu prekračujú. Záverom nie je víťazstvo jedinej konkrétnej alternatívy, ale to, že realizmus, lokalitu a štatistickú nezávislosť nemožno zachovať súčasne.

Podrobné odvodenie lokálnej hranice, kvantovej predpovede a experimentálnych testov nájdete v našom sprievodcovi Bellovou vetou.

Odpoveď článku nespočíva v popretí Bellovej vety. Mení prostredie, v ktorom sa veta uplatňuje. V

rámci $4D + \tau$ sa môžu vplyvy šíriť pozdĺž svetočiar počas vývoja konfigurácie v τ . Z pohľadu bežného časopriestoru to môže vyzeráť ako nelokálna korelácia. Z pohľadu navrhovanej základnej dynamiky je interakcia lokálna pozdĺž príslušných svetočiar v τ .

Práca modeluje experiment typu EPR s dvoma fotónmi meranými Alicou a Bobom. Model reprodukuje štandardné kvantové korelácie maximálne previazaného polarizačného stavu. Formálna cena je uvedená otvorene: model sa úplne vzdáva štatistickej nezávislosti, pretože Alicino meranie prostredníctvom dynamiky τ vopred podmieňuje Bobov stav. Mechanizmom nie je štandardný kvantový kolaps, ale relaxácia polarizačných stavov poháňaná τ pozdĺž prepojených svetočiar.

Čo Alice a Bob skutočne porovnávajú

Zdroj vyšle jeden fotón k Alici a jeho partnera k Bobovi. Každý používa polarizačný deliaci hranol nastavený pod zvoleným uhlom a zaznamená jeden z dvoch výsledkov: prechod alebo odklon. Jediný pár korelácií neodhalí. Test vznikne až opakovaním experimentu a porovnaním, ako často sa oba výsledky zhodujú pri zmene uhla medzi deliacimi hranolmi. Kvantová teória predpovedá silnejšie korelácie, než umožňujú lokálne a od nastavení štatisticky nezávislé skryté pokyny. V Strubbeho modeli nastane Alicino meranie ako prvé v τ ; relaxácia polarizácie sa potom šíri po prepojených svetočiarach späť cez spoločný zdroj a ďalej po Bobovej dráhe, takže Bobov stav je pri meraní už podmienený. Model tak koreláciu reprodukuje, ale iba zmenou kauzálneho usporiadania a vzdaním sa štatistickej nezávislosti.

Táto časť si vyžaduje najostrejšiu hranicu. Reprodukcia jedného modelu typu EPR v navrhovanom rámci nie je to isté ako odvodenie celej kvantovej teórie z klasickej mechaniky. Samotná práca pripúšťa, že odchýlky od štandardných kvantových predpovedí by sa mohli objaviť, keby bol prenos informácie po svetočiarach príliš pomalý alebo keby boli priestorové vzdialenosti také veľké, že sa jedno meranie dokončí skôr, než sa v τ rozšíri príslušná informácia o výsledku.

Je to priestor pre testovateľnú predpoveď, nie dôvod oslavovať víťazstvo.

Dvojštrbinový experiment prestavaný na pohybujúce sa svetočiary

Druhou kvantovou ukážkou je dvojštrbinová interferencia.

Práca modeluje hmotnú časticu, konkrétne neutrón, ako zväzok svetočiar, nie ako jediný klasický bod ani štandardnú kvantovú vlnovú funkciu. V príklade má neutrón de Broglieho vlnovú dĺžku 2 nm a rýchlosť 2 000 m/s. Simulovaná štrbina má šírku 10 nm a vzdialenosť medzi štrbinami je 25 nm, čo je menej než v typických experimentoch s neutrónovou interferenciou, aby bol obrazec vizuálne zreteľnejší.

Zväzok svetočiar sa vyvíja podľa entropického pravidla. Hustota koncových bodov svetočiar vytvára rozdelenie podobné interferencii, zatiaľ čo jedna vybraná „svetočiara nesúca hybnosť“ prenáša en-

ergiu a hybnosť a určuje skutočnú detekčnú udalosť. Takto práca oddeľuje vlnové správanie od čiastočného výsledku bez odvolania sa na vnútornú kvantovú superpozíciu.

Článok sa potom pýta, čo by odhalila gravitácia. Pri každom simulovanom neutróne prispieva mnoho svetočiar k hustote podobnej interferencii, ale iba vybraná hybnosťná svetočiara nesie energiu a hybnosť a vytvára gravitáciu. Model umiestňuje jednu idealizovanú gravitačnú sondu do stredu medzi štrbiny a dve ďalšie symetricky vľavo a vpravo. Ak svetočiara nesúca hybnosť prejde pravou štrbinou namiesto ľavej, spolu s ňou sa posunie aj nepatrná gravitačná odozva. Zmeranie tejto asymetrie by odhalilo zvolenú štrbinu, zatiaľ čo celý zväzok svetočiar by na tienidle ďalej vytváral interferenčný obrazec. Odhadovaný signál zrýchlenia je približne $2 \times 10^{-23} \text{ m s}^{-2}$ a článok výslovne odkladá praktické obmedzenia merania bokom.

Toto číslo je dôležité, pretože udržiava tvrdenie poctivé. Návrh nehovorí, že už niekto zmeral gravitačnú informáciu o dráhe bez narušenia interferencie. Hovorí, že v tomto modeli by mala byť taká informácia principiálne dostupná, pretože gravitačné pole je viazané na jednu konkrétnu svetočiara, nie na superpozíciu oboch dráh.

To je v priamom rozpore so štandardným kvantovým očakávaním, podľa ktorého informácia o dráhe interferenciu zničí. Rámcu to zároveň dáva konkrétny bod, v ktorom ho možno empiricky otestovať.

Čo to nedokazuje

- **Nedokazuje**, že kvantová gravitácia bola vyriešená.
- **Nedokazuje**, že gravitácia je v prírode klasická.
- **Nevyvracia** Bellovu vetu; mení časopriestorové kauzálne usporiadanie a v modeli sa vzdáva štatistickej nezávislosti.
- **Nereprodukuje** celú kvantovú mechaniku. Modeluje vybrané javy a úplný kvantový formalizmus ponecháva na budúci výskum.
- **Neukazuje**, že všeobecná relativita bola úplne obnovená v silnopolových režimoch.
- **Nerobí** vlnové funkcie, Hilbertove priestory, komplexné čísla ani kvantovú teóriu poľa zbytočnými.
- **Neposkytuje** experimentálne potvrdenie. Práca je teoretická a založená na simuláciách.

Hranica tvrdenia je jasná: práca navrhuje klasický rámec s vyšším rozmerom, ktorý dokáže napodobniť niekoľko náročných javov. Neukázala, že príroda tento rámec skutočne používa.

Čo by z toho urobilo testovateľnú teóriu?

Najcennejšou časťou práce je, že nezostáva čisto filozofická. Ukazuje miesta, kde by sa rámec mohol odlišovať od štandardnej kvantovej teórie.

Jedna predpoveď sa týka experimentov typu EPR. Ak prenos informácie sprostredkovaný tau pozdĺž

svetočiar nie je vzhľadom na kryštalizačný proces efektívne okamžitý, dostatočne vzdialené alebo rýchle meracie usporiadania by sa mohli odchyliť od obvyklých kvantových korelácií.

Ďalšia predpoveď sa týka dvojštrbinových experimentov s hmotnými časticami. Model hovorí, že gravitačnú informáciu o dráhe by bolo principiálne možné získať bez odstránenia interferenčného obrazca. Je to ostrý rozdiel oproti štandardnému kvantovému uvažovaniu, hoci navrhovaný signál je mimoriadne malý a praktická uskutočniteľnosť nebola preukázaná.

Tretia predpoveď sa týka návrhov testovať, či gravitácia dokáže sprostredkovať previazanie medzi hmotnosťami. Mnohé súčasné návrhy experimentov s kvantovou gravitáciou považujú gravitačne sprostredkované previazanie za dôkaz, že gravitácia musí mať kvantové vlastnosti. V Strubbeho rámci sa gravitačné pole priraduje jedinej určitej svetočiare, takže gravitačne indukované previazanie tohto typu by nemalo nastať.

Nie sú to drobné rozdiely. Presne takéto rozdiely potrebuje špekulatívny rámec, ak chce byť niečím viac než interpretáciou.

Aké silné sú dôkazy?

Najsilnejšie dôkazy sa týkajú vnútornej konzistencie rámca.

Práca predkladá rovnice, simulácie a modelové príklady, ktoré ukazujú, ako jej aparát $4D + \tau$ môže obnoviť Newtonovu gravitáciu v rovnováhe, priblížiť sa k štruktúre všeobecnej relativity, reprodukovat model korelácií EPR a vytvoriť interferenčný obrazec podobný dvojštrbinovému experimentu pri hmotnej častici.

Ako dôkaz o svete však zatiaľ silná nie je.

Ukážky sú výberové. Rámec nebol rozšírený na úplný kvantový formalizmus. Prípady silnej gravitácie nie sú vyriešené. Navrhované experimentálne odchýlky neboli pozorované. Vyhlásenie o dostupnosti dát uvádza, že súbory údajov vytvorené a analyzované v štúdiu sú dostupné od korešpondujúceho autora na primeranú žiadosť, ale jadrom tvrdenia nie je nové meranie — je ním teoretická konštrukcia.

Samo osebe to nie je chyba. Nové rámce často začínajú ako konštrukcie. Poctivé čítanie však musí jasne odlišovať konštrukciu, simuláciu, predpoveď a potvrdenie.

Prečo na tom záleží

Práce o základoch fyziky môžu znieť veľkolepo, pretože používajú veľkolepý slovník: kvantová gravitácia, nelokalita, čas, realizmus, determinizmus. Nebezpečenstvo spočíva v tom, že titulok prerastie samotný výsledok.

Táto práca stojí za prečítanie, pretože útočí na skutočné slabé miesto. Štandardná kvantová teória a

všeobecná relativita do seba nezapadajú hladko. Bellovské korelácie naozaj porážajú bežné lokálne klasické vysvetlenia v štandardnom časopriestore. Meranie a čas zostávajú koncepčne ťažké. Rámec, ktorý hovorí „možno je nesprávnym východiskom predpoklad o časopriestore“, nie je automaticky správny, ale kladie legitímnu otázku.

Zaujímavým prvkom nie je nostalgia za starou klasickou fyzikou, ale cena, ktorú treba zaplatiť, aby klasický obraz fungoval: kauzalita bežného časopriestoru už nepokrýva celý priestor príčin a následkov. Rámec si zachováva realizmus a determinizmus za cenu pridania dynamiky tau, ku ktorej pozorovatelia nemajú priamy prístup.

Či je táto cena prijateľná, je fyzikálna otázka, nie slogan. Treba ju skúšať na predpovediach samotnej práce.

Stručné zhrnutie

Filip Strubbe navrhuje päťrozmerný klasický rámec, v ktorom sa bežný štvorrozmerný časopriestor vyvíja podľa dodatočného parametra tau. V rovnováhe rámec obnovuje Newtonovu gravitáciu v limite slabej gravitácie a usiluje sa obnoviť základnú štruktúru všeobecnej relativity aj za týmto limitom. Modeluje tiež dva kvantové javy: korelácie typu EPR prostredníctvom vplyvov šíriacich sa po svetočiara v tau a dvojštrbinovú interferenciu prostredníctvom zväzku svetočiar, ktorého hustota sa správa ako vlna, zatiaľ čo výsledok určuje jedna svetočiara nesúca hybnosť. Návrh je teoretický a založený na simuláciách. Jeho význam nespočíva v tom, že rieši kvantovú gravitáciu, ale v tom, že vytvára konkrétnu klasickú alternatívu s možnými experimentálnymi rozdielmi vrátane gravitačnej informácie o dráhe a negatívnej predpovede pre niektoré testy gravitačne sprostredkovaného previazania.

Kontrola bez príkras

Čo práca ukazuje: Navrhovaný klasický rámec 4D + tau dokáže v modeloch reprodukovať vybrané gravitačné a kvantovo pôsobiace javy: Newtonovu gravitáciu v rovnováhe, základnú štruktúru všeobecnej relativity, korelácie typu EPR a interferenciu podobnú dvojštrbinovému experimentu.

Čo je vierohodné, ale nepreukázané: Že by sa tento rámec mohol stať skutočnou alternatívnou cestou ku kvantovej gravitácii. Práca ponúka mechanizmus a predpovede; neukazuje, že sa ním riadi príroda.

Čo práca neukazuje: Nerieši kvantovú gravitáciu, nevyvracia kvantovú mechaniku ani Bellovu vetu a experimentálne nedokazuje, že gravitácia je klasická. Neposkytuje ani úplnú náhradu celého kvantového formalizmu.

Hlavné obmedzenie pre bežného čitateľa: Kľúčovým krokom práce je pridanie dynamiky tau mimo bežného časopriestoru. Tento predpoklad môže byť fyzikálne plodný, no zároveň na ňom stojí veľká časť fungovania celého rámca. Nezamieňajte si „klasické vo väčšom rámci“ s tvrdením „obyčajná

klasická fyzika mala celý čas pravdu“.

Akú veľkú dôveru by mal mať bežný čitateľ? Strednú dôveru, že článok predstavuje serióznu a explicitnú teoretickú konštrukciu; nízku dôveru, že ide o konečnú odpoveď. Správnym záverom nie je viera ani odmietnutie, ale presnejšia otázka: dajú sa jeho navrhované odchýlky od štandardnej kvantovej teórie experimentálne otestovať?

Zdroje

Strubbe, A five-dimensional classical framework for gravitational and quantum phenomena, Scientific Reports 16, Article 2965 (2026)
<https://doi.org/10.1038/s41598-025-32860-8>